

Oddział II Informacyjny

Ev/Ref. 6731/II

ADJUTANTURA GENERALNA

Przesyła się do wiadomości odpis wyciągu z raportu
ekszerta wojskowego przy Del.pokoj. w Rydze Nr. 17., łącznie
z odpisem not Dąbskiego i Joffego w sprawie oficerów łącznie-
kowych i w sprawie rozstrzelania ułana Jabłońskiego, oraz pro-
jekty polski i rosyjski artykułu w sprawie zwrotu archiwów i
zbytku, / projekt ten na Komisji Redakcyjnej jeszcze nie
był, a w skutek tego ostateczny tekst ustalony nie został./
4.załączniki.

Za zgodność:

I.Zast.Szefa Szt.Gen.

/-/ K u l i ń s k i .

GenPPor.

Otrzymują:

1. Adj.Gen.
2. M.S.Wojsk. Oddz.II.

NACZELNE DOWÓDZTWO WOJSK POLSKICH
ADJUTANTURA GENERALNA

WARSZAWA

L: Dz. 7099 Tz. dnia 25/IV 1920 r.

zalog. Wwoziat

O d p i s .

W y c i a g

Ekspert Wojskowy
Nr 478.

Ryga dnia 6 lutego 1921.

Z R A P O R T U Nr.17.

1/ Raport obszerny zasadniczy nadesłę po pobycie ministra Steczkowskiego z którego przyjazdem wiele spraw ma się ostatecznie rozstrzygnąć. Z faktów, zaszych dotychczas, komunikuję zasadniczą zgodę na wydanie pewnej ilości statków handlowych z tytuły przypadających nam pozycji rozrachunkowych.

O statki wojenne dopominały się Delegacja za moim úsilnem nalegan-
niem kilkakrotnie, jak dotychczas bezskutecznie. Dziś obiecał mi
minister Strassburger raz jeszcze do tego powrócić i specjalnie na-
legać na wydanie łodzi podwodnych.

W dalszym ciągu bronimy tezy pokrycia części rozrachunkum przez
ustępstwa terytorjalne ze strony bolszewckiej, oraz zwalczamy po-
krywanie naszych należytości przez koncesje. Sprawa ta w Delegacji
nie jest jeszcze rozstrzygnięta.

/-/ M a t u s z e w s k i
ppułk.

Za zgodność odpisu:

Matuszewski

INSTITUTE
ARCHIVES
New York

97
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

438

R y g a 1 lutego 1921.r.

SZANOWNY PANIE PRZEWODNICZACY!

W odpowiedzi na notę Pańską Nr. 193 z dn. 20 stycznia b.r. mam zaszczyt zwrócić uwagę Pana, iż przytoczone w niej fakty rzekomo złego traktowania rosyjsko-ukraińskich oficerów łącznikowych przez Dowództwa Armji Polskich nie odpowiadają rzeczywistości. Po odnośnych protestach w tej sprawie p.Jordanańskiego w Mińsku, dochodzenia wykazały najczęściej, iż protesty te nie były uzasadnione. Jeżeli się zdarzyło parokrotnie, iż w drobnych sprawach zażalenia Delegatów Sowieckich były rzeczywiście umotywowane i słuszne, wówczas Dowództwa Armji Polskich starały się niezwłocznie usuwać wszelkie uchybienia, - uwzględniając słuszne skargi Delegatów Sowieckich.

Muszę podnieść natomiast, że cały szereg wypadków, wysoce odbiegających od zwyczajów dyplomatycznych, miał miejsce w stosunku do polskich oficerów łącznikowych /szczególniej przy XII.Armji Sowieckiej/, władze polskie jednak nie uważały i nie uważają drobnych zająć za dostateczny powód do interwencji dyplomatycznej przez Delegację Pokojową w Rydze.

Biorąc jednak pod uwagę cały szereg wynikłych nieporozumień, a ponad to także zachowanie się Delegatów łącznikowych sowieckich i próby prowadzenia przez nich propagandy, władze polskie zgodziły się na skasowanie instytucji oficerów łącznikowych przy armjach, co niniejszym Panu komunikuję.

Proszę przyjąć Panie Przewodniczący wyrazy prawdziwego szacunku i poważania

Przewodniczący Polskiej Delegacji Pokojowej

Do

Pana Przewodniczącego

Rosyjsko Ukraińskiej Delegacji Pokojowej

R y g a .

Za zgodność odpisu:

439

O d p i s .

Ryga, dn. 1 lutego 1921.r.

SZANOWNY PANIE PRZEWODNICZACY!

Dnia 28 grudnia r.u. o godz. 19-ej rozstrzelany został w Mińsku Czesław Jabłoński, syn Konstantego, lat 21 ułan 10-ego pułku ułanów. Jeniec wspomniany, wzięty do niewoli pod Baranowiczami w lipcu 1920.r przywieziony do Mińska, po tem do Smoleńska, ~~zskąd~~ skąd uciekł zatrzymany w Witebsku, przewieziony był do Mińska, a następnie do Mohylowa, skąd powtórnie uciekł, lecz został aresztowany i osadzony w więzieniu w Smoleńsku. a następnie w Mińsku, gdzie zachorował na tyfus plamisty i mając 40% gorączki wywieziony został za miasto i rozstrzelany.

Podając fakt powyższy do Pańskiej wiadomości i zwracając uwagę Pańską na okoliczności, w jakich miało miejsce, proszę o przeprowadzenie dochodzeń tej sprawie, oraz o energiczną interwencję, celem zapobieżenia podobnym faktom w przyszłości.

Zwrócić muszę również uwagę Pańską, Panie Przewodniczący, że fakty podobne wywołują silne oburzenie polskiej opinii publicznej i po podpisaniu umowy o zawieszeniu broni i preliminarjów pokojowych zgoła nie powinny mieć miejsca.

Proszę przyjąć Panie Przewodniczący wyrazy prawdziwego szacunku i poważania

Przewodniczący Polskiej Delegacji Pokojowej

Do

Pana Przewodniczącego

Rosyjsko Ukraińskiej Delegacji

Pokojowej

R y g a .

Za zgodność odpisu:

Redakcja Polska

Ryga 19 stycznia 1921.r.

Art. A.

Redakcja Rosyjsko-ukraińska

/ Zwrot kulturalnych wartości /

Rządy rosyjski i ukraiński zwracają rządowi polskiemu następujące przedmioty, wywiezione do Rosji lub Ukrainy od dnia 1 stycznia 1772.r. z terytorjum Rzeczypospolitej Polskiej:

przez b.władze rosyjskie

a/ wszelkie zabrane z rozporządzenia władz rosyjskich wojenny trofea Polskie /n.p. chorągwie, sztandary, wszelkie znaki wojskowe, działa, armaty, broń, regalja pułkowe i tp./ jak również zabrane w walkach z powstającym za swą niezależność przeciw carskiej Rosji narodem polskim, z wyjątkiem trofeów rosyjsko-ukraińsko-polskiej wojny.

polskie

b/ biblioteki, księgozbiory, archiwalne i archeologiczne zbiory, dzieła sztuki, zabytki, oraz wszelkiego rodzaju zbiory i przedmioty wartości historycznej, narodowej, artystycznej, archeologicznej, naukowej, lub wogóle kulturalnej.

Zbiory i przedmioty, omówione w punktach a/ i b/ ulegają zwrotowi bez względu na to w jakich okolicznościach ~~znaleziono~~ czy też z jakich rozporządzeń ówczesnych władz, były wywiezione, a także bez względu na to do jakiej osoby prywatnej lub fizycznej należały pierwotnie, lub po wywazie.

i jednocześnie stanowiące produkt twórczości duchowej narodu polskiego, bez względu na to do jakiej osoby prywatnej lub fizycznej one należały i bez względu na to przy jakich okolicznościach lub z jakich rozporządzeń ówczesnych władz były wywiezione.

Obowiązek zwrotu nie rozciąga się na przedmioty, które dostały się do Rosji lub Ukrainy od pierwotnego właściciela drogą dobrowolnej tranzakcji, lub spadkobrania.

Gdyby w Polsce znalazły się zbiory i przedmioty kategorii, omówionych w punktach a/ i b/ artykułu niniejszego, wywiezione z Rosji lub Ukrainy, w tym samym okresie przez b.władze polskie, lub rosyjskie, ulegają one zwrotowi rządowi ros.ukr. na tych samych zasadach.

oraz w wypadkach, gdy podlegające zwrotowi przedmioty lub zbiory przechowywane są w skarbnicach, mających ogólnoludzkie kulturalne znaczenie i zwrot ich burzy całokształt tych skarbnic.

Art. B.

Rządy Rosyjski i Ukraiński

a/ zwracają niezwłocznie rządowi polskiemu wywiezione z terytorjów Rzeczypospolitej Polskiej począwszy od d.1.stycznia 1772.r. archiwa, registry, archiwalia, akta i dokumenty z ich rejestrami, mapy, plany i rysunki, jak również płyty i klisze, tłoki pieczętnie i pieczęcie i t.p. wszelkich urzędów i instytucji państwowych, rządowych duchowych, społecznych;

i odnoszące się do terytorjum Rzeczypospolitej Polskiej

b/ przekazują rządowi polskiemu archiwa, registry i td., określone w punkcie a/ niniejszego artykułu, odnoszące się terytorjum Państwa Polskiego i powstałe od dnia 1 stycznia 1772.r. podczas zarządu rosyjskiego ziemiami, które wchodziły w skład Państwa Polskiego, instytucji ustawodawczych, władz centralnych, prowincjonalnych i lokal-

INSTITUTE
NEW YORK

442
POLSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

nych wszystkich wszystkich ministerstw, urzędów oraz zarządów, jak również ciał samorządowych, instytucji społecznych i publicznych. ^x Gdyby w Polsce znalazły się archiwa, registry i td., dotyczące zarządu terytorjami, pozostającymi z Rosji i Ukrainie, przysługiwać będą Rosji i Ukrainie w stosunku do tych aktów te same prawa, które ~~z~~ ^awarowane są Polsce w tym punkcie artykułu niniejszego. Punkt b/ tego artykułu nie rozciąga się na archiwa, registry i td: dotyczące walki po r.1876. b.władz carskich z ruchami rewolucyjnymi, a to do czasu zawarcia osobnej umowy pomiędzy obiema stronami o zwrocie ich Rzadowi Polskiemu.

Art. C.

Obie układające się strony oświadczają zgodę na zawarcie specjalnych układów co do zwrotu, wykupu, lub wymiany na przedmiot równoznaczny wywiezionych po 1-ym stycznia 1772.r. z terytorjum strony drugiej przedmiotów omówionych kategorii w punkcie b/ art. A.:

- a/ w wypadkach gdy przedmioty te przeszły od pierwotnego ~~właściciela~~ właściciela na terytorjum strony drugiej drogą dobrowolnej ~~transzacji~~ transzacji lub spadkobranstwa

^x o ile powyższe przedmioty okazały się faktycznie na terytorjum Rosji lub Ukrainy

- 1/ na archiwa, akty odnoszące się do walki b.władz carskich z ruchem rewolucyjnym aż do osobnego porozumienia Rosji z Polską z wyjątkiem materiałów dotyczących się historii polskich powstań, które w najbliższym czasie będą zwrócone Polsce;
- 2/ na przedmioty, mające cechy tajemnicy wojskowej.

Obie układające się strony wyrażają zgodę na zawarcie specjalnej umowy, dotyczącej zwrotu wykupu, lub wymiany wywiezionych po 1-ym stycznia 1772.r. z terytorjum strony drugiej przedmiotów kategorii omówionych w p. b/ Art. A. w wypadkach, gdy przedmioty te przeszły na terytorjum strony drugiej drogą dobrowolnej transzacji lub spadkobrania od pierwotnego właściciela.

nia, o ile te przedmioty są do-
 robkiem kulturalnym strony
 drugiej, lub są związane z
 fizjografią tej ziemi;
 b/ w wypadkach, gdyby wydzie-
 lenie przedmiotu nie będącego
 wywozem kultury polskiej a
 podlegającego zwrotowi zgod-
 nie z punktem b/ Art.A., mo-
 gło spowodować wzburzenie o-
 gólnej całości instytucji ma-
 jącej powszechnie ludzkie kul-
 turalne znaczenie.

W równej mierze obie układające
 się strony uznają za możliwe na
 podstawie wzajemnej zgody zamiast
 przedmiotów/ podlegających zwroto-
 wi podług p. b/ Art.A., zadość
 uczynić stronie drugą odpowiednim
 ekwiwalentem.

Uwaga. Punkt b/ Art.C. przy-
 jęty być może tylko wraze wspól-
 nego ustalenia przez obie układają-
 ce się strony przed podpisaniem
 traktatu pojęć:

"Zburzenie ogólnej całości in-
 stytucji", oraz jej "powszechno-
 lądzie znaczenie kulturalne".

za zgodzić odpis.

ARCHIVES
New-York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

444

Ryga dnia 27 stycznia 1921.r.

Redakcja polska.

Art D/

/ Reewakucja wartości kultu-
ralnych /.

Rządy rosyjski i ukraiński zwraca-
ją rządowi polskiemu na wnio-
sek rządu polskiego lub właścicie-
li następujące przedmioty w na-
turze, względnie w odpowiednim
ekwiwalencie ewakuowane do Rosji
lub Ukrainy przymusowo, czy też
dobrowolnie z terytorjum Rzeczy-
pospolitej Polskiej ^x począwszy od
1 sierpnia n.st. 1914.r. a należące
do Państwa lub jego instytucji,
urzędów i zarządów / czy to cen-
tralnych, prowincjonalnych, lub
lokalnych /, ciał samorządowych,
instytucji społecznych i publicznych
i wogóle wszelkich osób prywatnych
lub fizycznych, x/ a mianowicie:

- a/ wszelkie archiwa, registry
akta, dokumenty z ich rejestra-
mi, księgi rachunkowe i han-
dlowe, pisma i korespondencje,
mapy, i plany i rysunki z ich
szkicami i pomiarami, a także
instrumenty i przyrządy geo-
dezyjne i pomiarowe, płyty i
klisze tłoki pieczętne i tp.
- b/ biblioteki, księgozbiory, ar-

~~Ryga dnia 27 stycznia 1921.r.~~

Redakcja rosyjsko-ukraińska.

x/ począwszy od 1-go września n.st.
1914.r. do 1 października 1915.

x/ o ile te przedmioty faktycz-
nie znajdują się lub okazały się
w posiadaniu rządowych
lub społecznych instytucji
Rosji i Ukrainy

chiwalne i artystyczne zbiory
wraz z ich inwentarzami, katalo-
gami i materiałem bibliogra-
ficznym, dzieła sztuki, zabytki
oraz wszelkie przedmioty o charak-
terze historycznym, narodowym,
naukowym, artystycznym i wogóle
kulturalnym, dzwony i wszelkie
przedmioty kultu religijnego
wszystkich wyznań, laboratoria
gabinety i zbiory naukowe i
szkolne, pomoce i przyrządy naukowe
kowe i szkolne, a także wszelki
materiał pomocniczy i doświad-
czalny.

x/ o ile te zbiory lub przed-
mioty mają charakter histo-
ryczny, narodowy, naukowy,
i artystyczny, lub wogóle
posiadają wartość kultural-
ną.

zwraca

Rząd Polski ~~zwraca~~ rządowi ro-
syjsko-ukraińskiemu przedmio-
ty wskazane w art. niniejszym
które były począwszy od 1-go
października 1915.r. ewakuowa-
ne z Rosji, Ukrainy, i Biało-
rusi do Polski, o ile zaś przed-
mioty te okazały się w posia-
niu osób prywatnych lub instyt-
tucji, będą one przez Rząd
Polski odebrane i zwrócone na
zasadach ogólnych.

UWAGA. Podlegające podług
artykułu niniejszego reewaku-
acji przedmioty mogą być za
zgoda stron one zwracane i
nie w naturze, lecz w odpo-
dnim ewiwalencie.

Za zgodność odpisu:

[Handwritten signature]

446